

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН
Кафедра управління імені Олега Балацького

Наказ ректора про
затвердження теми

Шифр _____
„До захисту допускається”
завідувачка кафедри
_____ І.І.Рекуненко

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
на тему
«Механізми фінансового забезпечення територіальних громад (на
прикладі Тростянецької ОТГ)»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Здобувач вищої освіти

гр. АМ.мз-13с
Потехіна Валерія Олександрівна

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело Потехіна Валерія Олександрівна

Науковий керівник

кандидат економічних наук
Опанасюк Ю.А

АНОТАЦІЯ

У магістерській випускній кваліфікаційній роботі вивчаються практичні та теоретичні основи систем управління територіальними громадами з урахуванням основних механізмів фінансової підтримки громад та механізмів підвищення ефективності шляхом реалізації фінансування місцевих органів влади. У дослідженні використано економічний та порівняльний аналіз даних, що дало змогу вивчити сам процес прийняття управлінських рішень Тростянецької ОТГ.

За результатами проведеної роботи розроблено пропозиції щодо вдосконалення та модернізацію управлінських процесів (у випадку Тростянецької об'єднаної територіальної громади). Практичні рекомендації органам місцевого самоврядування щодо підвищення ефективності здійснення державної політики щодо введення реформ децентралізації та комплексного розвитку всієї території країни.

Представлено перелік рекомендацій та новітніх підходів щодо модернізації інфраструктури розглянутої території та запропоновано використання генеральної мети здійснення інфраструктурної та економічної модернізації Тростянецької громади.

РЕФЕРАТ

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел, який містить 36 назв.

Загальний обсяг бакалаврських робіт становить 53 сторінки, з них 8 малюнків, а список використаних джерел займає 3 сторінки.

Метою роботи є дослідження адміністративних особливостей системи управління територіями та структури міських органів влади на прикладі адміністрації Тростянецької ОТГ. Згідно до поставлених цілей виконано наступні завдання:

- уточнено принципи реформування місцевого самоврядування та органів місцевого самоврядування;
- вивчено приклади функціонування успішних об'єднаних організацій з метою перейняття досвіду муніципалітетів;
- проаналізовано загальні труднощі та переваги громади Тростянецького об'єднання за період існування закону про децентралізацію;

Об'єктом дослідження є засади та основоположення теоретичних аспектів функціонування територіальних громад, розглянуто основні методи у системі прийняття управлінських рішень на місцях органів місцевого управління;

Предметом дослідження є вивчення та аналіз основних законодавчих актів та наукових напрацювань, фінансових звітів та досвіду успішного об'єднання громад з метою визначення та застосування різноманітних підходів до досягнення цілей та виконання планових завдань громади.

Методи дослідження. Методологічною основою книги є діалектика наукового пізнання, фінансовий аналіз, економічна теорія та основні положення теорії управління.

У роботі використано ретроспективний аналіз, порівняльний аналіз та фінансовий аналіз.

Ключові слова: механізми фінансування, Державний бюджет, місцеві бюджети громад; місцеве самоврядування, стратегія розвитку, розвиток економіки територіальних громад; державна політика; інструменти удосконалення діяльності громади.

РЕЗЮМЕ

кваліфікаційної роботи магістра спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
(освітня програма «Публічне управління та адміністрування»)
групи АМ.мз-113с
Потехіної Валерії Олександрівни

Тема роботи. Механізми фінансового забезпечення територіальних громад (на основі Тростянецької об'єднаної територіальної громади).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи бакалавра. Робота містить в собі вступ, три розділів, висновки, список використаних джерел, що містить 35 найменувань.

Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 53 сторінки, зокрема 8 рисунків, список використаних джерел вміщує 3 сторінки.

Мета роботи полягає у дослідженні унікальності управління об'єднаної територіальної громади та методів, що використовує місцеве самоврядування на прикладі управління в Тростянецькій ОТГ.

Об'єктом дослідження є механізми фінансового забезпечення основні засади та методи управління місцевих органів влади, ухвалення управлінських рішень у системі місцевого самоврядування.

Предметом дослідження є вивчення та аналіз основних законодавчих актів та наукових напрацювань, фінансових звітів та досвіду успішного об'єднання громад з метою визначення та застосування різноманітних підходів до досягнення цілей та виконання планових завдань громади.

Методи дослідження. Методологічною основою книги є діалектика наукового пізнання, фінансовий аналіз, економічна теорія та основні положення теорії управління.

У роботі використано ретроспективний аналіз, порівняльний аналіз та фінансовий аналіз.

Інформаційна база дослідження: нормативно-правові акти Верховної Ради, наукові роботи ключових вітчизняних та іноземних вчених у галузі теорії управління, джерела наукових праць, що представлені в Інтернет-ресурсі. Аналіз правового поля та нормативне закріплення шляхів формування фінансової самостійності територіальної громади необхідно здійснювати з урахуванням розроблених у науковій літературі теоретичних положень.

Результати роботи. З головних результатів роботи можна відмітити пропозиції щодо вдосконалення та модернізації управлінської діяльності за пріоритетними напрямками розвитку в Тростянецькій ОТГ.

Ключові слова: механізми фінансування, Державний бюджет, місцеві бюджети громад; місцеве самоврядування, стратегія розвитку, розвиток економіки територіальних громад; державна політика; інструменти удосконалення діяльності громади.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	10
1.1 Територіальна громада як первинний суб'єкт в системі управління місцевим розвитком.....	10
1.2 Механізми забезпечення фінансової самостійності місцевого самоврядування.....	13
РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ МЕХАНІЗМАМИ ФІНАНСУВАННЯ ТРОСТЯНЕЦЬКОЇ ОТГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	20
2.1 Організаційно-управлінська структура Тростянецької ОТГ.....	20
2.2 Оцінка існуючих механізмів фінансування Тростянецької територіальної громади.....	26
2.3 Розвиток проєктної, інвестиційної та міжнародної діяльності в Тростянецькій об'єднаній територіальній громаді.....	33
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ГРОМАДОЮ	39
3.1 Напрямки розвитку інфраструктури в Тростянецькій громаді	39
3.2 Нововведення та проєкти як інструменти удосконалення системи управління в Тростянецькій ОТГ.....	44
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49

ВСТУП

Актуальність теми. Об'єднані територіальні громади мають досить швидкий розвиток в умовах політики децентралізації, але до сих пір уточнюються причини впровадження реформи та проблеми, пов'язані з місцевим управлінням. Вивчення зарубіжного досвіду реформування адміністративно-територіального устрою дало змогу зробити висновки щодо ефективності децентралізації як інструменту змін. З початком реформування в Україні активізувалися процеси участі громадян в управлінні сталим розвитком регіонів та ОТГ. Аналіз фінансової децентралізації як вцілому в Україні, так і в окремій Тростянецькій ОТГ показав позитивну динаміку надходжень до місцевих бюджетів. Розбудова нової моделі управління в громаді передбачає залучення громадянського суспільства до управління та розподілу місцевих бюджетів. Бюджет участі показано як сучасний та ефективний інструмент місцевої демократії. Визначено переваги та основні ефекти партиципаторного бюджетування в ОТГ з метою їх сталого розвитку.

Мета роботи полягає у дослідженні та аналізі особливості системи та методів управління об'єднаними територіальними громадами та структурності місцевого самоврядування на прикладі управління в Тростянецькій ОТГ.

Сталий розвиток України та її регіонів можливий лише на основі успішної реформи децентралізації. Реформа децентралізації – це система організаційних, адміністративних та фінансових заходів, які суттєво впливають на розвиток новостворених об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Особливу увагу в цих процесах слід приділяти взаємозв'язку організаційних і фінансових змін. Успішна координація цих змін впливає на збалансованість соціальної, екологічної та економічної складових сталого розвитку та досягнення відповідних цілей сталого розвитку на рівні окремих регіонів. Процес децентралізації в регіонах України ускладнюється негативними наслідками військового конфлікту. Зокрема, на сході України

внаслідок воєнних дій та окупації частини її території існуючі екологічні ризики суттєво зменшилися, але ризики, пов'язані з появою нових екологічних проблем (мінна загроза, втрата контролю над техногенно небезпечними об'єктами, втрата контролю над техногенно небезпечними об'єктами, збільшення неконтрольованого використання ресурсів тощо).

Об'єктом дипломного дослідження є визначення основних методів функціонування та управління територіальними громадами та механізми їх функціонування.

Предметом дослідження є напрацювання та аналіз різних законів та наукових праць, щодо актуальної теми, та виокремлення основних підходів для реалізації задуманих планів, щодо збільшення ефективності управління територіальною громадою, та збільшення кількості джерел та ресурсів фінансування громади.

Теоретичну базу дослідження становлять конкретні положення, що описані в напрацюваннях таких науковців як : Батанова О.В., Глухачова Є.Ф., Баймуратов М.О., та інші.

Наукова діяльність отриманих описів у процесі виконання роботи. Дипломна робота є самостійною науковою роботою, в якій на прикладі Тростянецької ОТГ викладено самостійний підхід до модернізації системи управління територіальною громадою. Дипломна робота складається зі вступу, 3 основних розділів, висновку та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1 Територіальна громада як основний суб'єкт в системі управління місцевим розвитком

Адміністративні реформи стимулювали ефективний розвиток місцевого самоврядування в Україні, максимальному наближенню людей до місцевої влади. Подолати занепад малих міст і сіл неможливо без децентралізації та розвитку нових систем місцевого управління. На початку розробки ідеї реформи однією з головних цілей було зменшити втручання влади, яке не стосувалося місцевої громади. Зазвичай процес самоврядування в Україні регулює суспільні зв'язки під час організації та вирішення спільних проблем. Розвиток регіонів та громад, сформованих у процесі реформи децентралізації в Україні, дав неабиякі результати та забезпечив значне покращення якості життя більшості населення країни. Громади колишніх радянських територій стали основою новітньої системи реформованого внутрішнього самоврядування. Вони мають свої органи управління та виконавчі органи ради, а територія об'єднаної територіальної громади є неподільною, мають свій бюджет і в ідеалі прагнуть бути фінансово спроможною, сучасною, ресурсною та активною громадою. Важливим аспектом у процесі та методі функціонування об'єднаної територіальної громади є формат зацікавленості самих жителів громади, їх зацікавленість та підтримка на етапі формування громади. Залучення місцевого населення до розвитку територіальної громади є досить складним соціальним процесом, який передбачає мотиваційний характер та особисту вигоду для кожного мешканця. [1].

Розвиток ринку фінансових послуг є важливою складовою розвитку національної економіки. Формуються абсолютно нові кредитно-інвестиційні ресурси, які є основою економічного модернізації справжнього сектору економіки держави. Це зумовлює важливість створення умов для підвищення ефективності діяльності фінансових інститутів, які стають посередниками між особами, які мають вільні кошти, та тими суб'єктами господарювання, які

їх потребують. Вищевикладене обґрунтовує актуальність теми. Отже, враховуючи мету дослідження, було поставлено таку мету його проведення: визначити та обґрунтувати основні детермінанти розвитку ринку фінансових послуг. Щоб правильно і структурно вирішити поставлену ціль були пророблені наступні завдання: визначити основні, найважливіші, заходи трансформації середовища функціонування фінансових установ; обґрунтувати сутність таких заходів та особливості їх здійснення; вказати основні дії в рамках окремих детермінант розвитку ринку фінансових послуг, охарактеризувати їх прикладний характер. метод. Під час дослідження було використано кілька різних наукових методів. Серед загальних прийомів слід виділити прийоми спостереження, порівняння, абстрагування. До конкретних методів дослідження слід віднести метод економічного аналізу, синтезу, системного підходу, змістовні методи, аналіз подій. Результати: визначено та систематизовано універсальні пріоритети розвитку ринку фінансових послуг у різних країнах, аналіз яких дав змогу дослідити потенційні детермінанти розвитку такого ринку в Україні та особливості їх реалізації у функціонуванні сфера фінансових послуг. Серед цих заходів: підвищення стабільності фінансових установ, підвищення прозорості функціонування виробників, підвищення рівня фінансової грамотності суспільства, модернізація підходів до управління фінансових посередників, формування системи довірчої інфраструктури. З урахуванням отриманих наукових результатів зроблено пояснення щодо особливостей реалізації цих пріоритетів у системі функціонування ринку фінансових послуг України. Результати дослідження доходів, отримані під час дослідження, дозволяють зменшити фінансові переваги для підвищення ефективності фінансових установ, але також кинути виклик створенню нового середовища для функціонування такого безперервного управління. Це сприятиме трансформації фінансових ресурсів у збільшення формування інвестиційних і позикових фондів. Отримані висновки допоможуть управлінням, що регулюють діяльність фінансових установ, у процесі розробки нових стратегічних документів розвитку ринку фінансових послуг в Україні. Цінність/оригінальність. Проведене дослідження є актуальним, оскільки враховуючи значний вплив ринку

фінансових послуг на розвиток національної економіки, передбачає заходи щодо розвитку такого ринку та може бути використано органами державної влади при регулюванні діяльності фінансових установ. . Дане дослідження виконано в рамках наукової роботи кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету України за темою: «Фінансова стійкість економічних систем в умовах антикризового управління» (№ 0115U001149).) та «Розвиток фінансових посередників в нестабільних умовах функціонування національної економіки». .

Сталий розвиток України та її регіонів можливий лише на основі успішної реформи децентралізації. Реформа децентралізації – це система організаційних, адміністративних та фінансових заходів, які суттєво впливають на розвиток новостворених об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Особливу увагу в цих процесах слід приділяти взаємозв'язку організаційних і фінансових змін. Успішна координація цих змін впливає на баланс соціальної, екологічної та економічної складових сталого розвитку та досягнення відповідних цілей сталого розвитку на рівні окремих регіонів. Процес децентралізації в регіонах України ускладнюється негативними наслідками військового конфлікту. Зокрема на сході України внаслідок воєнних дій та окупації частини її території існуючі екологічні ризики суттєво зменшилися, але ризики, пов'язані з появою нових екологічних проблем (мінна загроза, втрата контролю над техногенно небезпечними об'єктами, втрата контролю над техногенно небезпечними об'єктами, збільшення неконтрольованого використання ресурсів тощо).

Основними завданнями інституту територіальної громади є:

- забезпечити місцевих жителів якісними муніципальними послугами, що охоплюють усі сфери життя;
- виконання національних повноважень на місцях місцевого самоврядування;
- сприяти розвитку громади;
- взаємодіяти з іншими ОТГ, співпрацювати з іноземними фондами, брати

участь у проектах розвитку;

- самостійно визначати стратегію та напрямок розвитку громади;
- доступ до збільшення та формування нових джерел фінансування місцевої громади;
- гарантоване здійснення заходів, щодо існування правопорядку на території громади.

Підхід що був сформульований мав відповідати усім складовим Концепції сталого розвитку та за умови управління та функціонування відповідного інституційного забезпечення, що стало одним із пунктів проекту Концепції переходу України до сталого розвитку. Відповідно до концепції основна роль в інституційному забезпеченні сталого розвитку України належала державним інституціям (органам законодавчої, виконавчої, судової) та політичним партіям. Проте такий підхід дещо суперечив принципам організації ринкової системи і міг призвести не до організації ефективного інституційного забезпечення, а до бюрократизації та створення неефективних інституцій та організацій.

Розвиток національної економіки залежить від великої кількості екзогенних та ендогенних факторів. Проте розвиток економіки країни відбувається лише за наявності наявних фінансових ресурсів, використання яких сприяє розширенню діяльності суб'єктів господарювання, дає їм можливість впроваджувати в свою роботу інноваційні технології та підвищувати якість бізнес. виробленої продукції, створює умови для підвищення попиту населення на товари та послуги У Концепції також приділено увагу активізації та зміцненню ролі економічних одиниць громадянського суспільства на кожному з етапів переходу України до сталого розвитку, а також створенню інституційної системи управління раціональним використанням природних ресурсів, збереженням та збереженням природних ресурсів. вичерпне використання біорізноманіття на третьому перехідному етапі. Враховуючи реформу децентралізації, інституційне забезпечення сталого розвитку будь-якого регіону має відбуватися повністю за підходом «знизу вгору», а державні інституції мають лише створювати умови для цього.

Сьогодні підтримка сталого розвитку регіонів у Україні проходить в умовах децентралізації. Децентралізація як процес надання ОТГ певної ідентичності у розв'язанні рішень місцевого розвитку має сприяти сталому розвитку регіонів України. Створення ОТГ має бути добровільним на спираючись на окремі економічні показники та розуміння мешканцями громади економічної вигоди від об'єднання. Проте зараз доведені факти організаційно-економічні механізми та конкретні прикладні засоби управління для цього майже відсутні.

Щодо стійкості фінансових установ та підприємств, що функціонують на території ОТГ будь-якому випадку забезпечення фінансової стабільності всіх фінансових установ є важливою частиною створення ефективної системи фінансових посередників, що діють в країні. За роки існування місцевого самоврядування в Україні основними проблемами його розвитку є відсутність достатнього фінансування та невизначеність у забезпеченні повноважень. Загалом майже всі дослідники та практики сходяться на думці, що ефективно впровадження національних реформ на місцевому рівні потребує відповідного організаційного, методичного та технічного забезпечення. Така підтримка повинна здійснюватися як для загальних питань ефективного управління та планування розвитку новостворених ОТГ, так і для конкретних питань, зокрема, використання ресурсів ОТГ. На нашу думку, впровадження визначених у наших попередніх дослідженнях підходів стратегічної координації розвитку регіональних кластерів та інституційної підтримки сталого регіонального розвитку може сприяти ефективній взаємодії між регіональні органи влади та підприємства. Але ці результати слід застосовувати та впроваджувати з огляду на вплив децентралізації на сталий розвиток новостворених ОТГ в регіонах України. Підтримка сталого розвитку регіонів в умовах децентралізації реалізується на основі формування додаткових коштів з орендної плати та екологічного податку до відповідних ОТГ та обласного бюджету.

1.2 Механізми забезпечення фінансової самостійності місцевого самоврядування

Основною складовою українського місцевого самоврядування є територіальна громада, яка є основою суспільного творення всіх об'єднань населення. Але враховуючи такий статус-кво, нормативне та конституційне значення територіальної громади не може задовольнити всі соціальні потреби громади. Поняття особи, що належить до територіальної громади, враховуючи практику законодавця, позбавляє права брати участь у діяльності територіальної громади осіб, які переміщуються всередині країни територіальна громада. місцева влада. Реформування українського земства та створення територіальних громад ґрунтується на прагненні євроінтеграції з урахуванням досвіду інших країн. Виникає питання щодо доцільності надання іноземцям безпосередньої участі в процедурах місцевої влади. Це передбачено протоколом до Європейської хартії самоврядування від 16 листопада 2009 року про право брати участь у справах управлінців [4]

Якщо проаналізувати процес реформи децентралізації та формування територіальних громад, то реалізацію реформи потрібно розмежувати на два етапи:

- 1- Зміна форми адміністративно-територіальних одиниць (об'єднання), що забезпечить ефективне управління економікою;
- 2- Підвищити ентузіазм та зацікавленість громадян у процесі управління територіальною громадою та самоврядуванням.

З метою створення держави і розподілу її на окремі об'єднані територіальні громади та модернізації місцевого державного управління проводяться адміністративні реформи щодо створення територіальних громад. Основним елементом цієї реформи є перегляд взаємовідносин між різними рівнями місцевого самоврядування та державної адміністрації (центральної та регіональної). [5].

Існують основні засади, які продемонстровано на рисунку 1.1, на які потрібно звернути увагу для аналізу активності територіальної громади, впроваджуючи активності в життя громади, усе це продемонстровано на схемі:

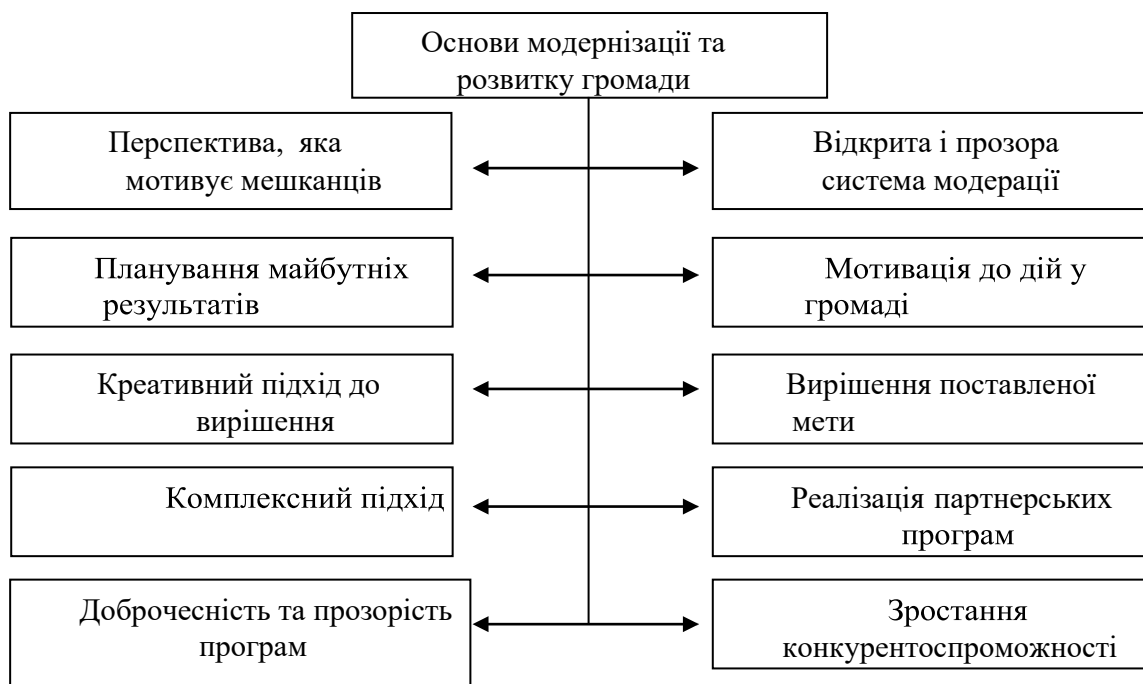

Рисунок 1.1 – Основні засади формування територіальних громад [3]

Слід зазначити, що питання прозорості стосуються не лише роботи фінустанов та інформації про їхніх клієнтів. Це стосується і діяльності державних органів, які регулюють ринки фінансових послуг. Необхідно враховувати думку «Для більшої прозорості громадської організації робота органів влади має бути максимально відкритою». Для цього необхідно розробити та реалізувати ефективну інформаційну політику. Для цього необхідно створити незалежні ЗМІ, незалежні центри збору статистики, статистичні агентства та центри реформ для моніторингу громадської думки».

1. Підвищити якість роботи кредитних записів, отриманих клієнтами, із зобов'язанням усіх кредитних компаній та кредитних спілок надавати відповідну інформацію.
2. Зробити державні бази населення максимально доступними для роботи фінансових установ, як це відбувається у передових країнах, де така інформація не лише надається у відкритому доступі, а й доступ до неї для установ є синхронізованим, що підвищує зручність її використання та пошуку.
3. Підвищити рівень відкритості та вільного доступу

до фінансових установ, обов'язково надавати клієнтам інформацію про реальну вартість фінансових послуг (як того вимагає Закон України «Про споживче кредитування», 2016), але це стосується лише кредитних послуг). 4. Запровадити механізм регулювання органами державної влади інформації про стан фінансових установ, визначити дані та умови їх передачі, обов'язкові для оприлюднення на офіційних веб-сайтах. Ефективні правовідносини у сфері отримання, володіння, управління та розпорядження місцевими ресурсами мають створити доступну базу для розвитку ОТГ. З точки зору найважливіших питань відновлення спокою та громадської безпеки мешканців ОТГ наші дослідження спрямовані на формування та використання додаткових ресурсів від рентної плати та екологічного податку. Вирішення проблем у цьому напрямку однозначно сприятиме як вирішенню екологічних проблем ОТГ, так і отриманню додаткових фінансових ресурсів для їх сталого розвитку. Перетворення та злиття окремих сіл і містечок в територіальні громади на засадах децентралізації є одним із ключових напрямів системних суспільних перетворень у Україна. Розвиток усієї країни неможливий без розвитку окремих її регіонів і залежить від того, наскільки швидко та ефективно відбуватимуться процеси створення ОТГ, наскільки ефективним та ефективним є управління на регіональному та місцевому рівнях. Розуміючи важливість і актуальність цих проблем, на сучасному етапі розвитку регіонів постає питання про необхідність удосконалення теорії та практики організаційно-економічного забезпечення розвитку ОТГ.

Функції та основні засади територіальної громади за допомогою яких можна зрозуміти інтереси, проблеми та інтереси місцевого населення громади. Робота на основних маршрутах сполучає мешканців з державою та її органами. Сфери діяльності місцевого самоврядування відповідають сферам діяльності територіальних громад. Такий феномен ґрунтується тим, що схема управління на місцях включає можливі елементи об'єднання в громаді, що дає змогу укріплювати позиції територій, які розвиваються, і швидше вирішувати питання соціально-економічного розвитку територій і набагато ефективніше

[7].

Нові інституційні перетворення регіональної та територіальної влади зумовлені зміною політичної системи суспільства, проведенням адміністративно-територіальної, регіональної реформ, вимагають запровадження вдосконалених механізмів регіонального управління, визначення методів і напрямів міжрегіонального співробітництва та конструктивного розвитку. партнерство між центром і територіями. Процес децентралізації в Україні розпочався лише у 2014 році і на сьогодні ще недостатньо досліджений і потребує системного опрацювання та синтезу основ цього процесу, розроблених світовою спільнотою.

Якщо територіальні громади приймають рішення об'єднуватися в так звані коаліції це здійснюється згідно з такими пунктами:

- ініціювання ОТГ;
- підготовка рішень про об'єднання;
- прийняття цього рішення;
- створення ОТГ.

Тоді активно здійснювалася дерегуляція економіки, зокрема у сфері регулювання малого та середнього бізнесу. Це пояснювалося також тим, що уряди всіх розвинених країн вважають цей напрям пріоритетним. Дерегуляція передбачає розкриття підприємницького потенціалу в країні, сприяє посиленню конкуренції роботодавців на ринку праці тощо. Проте дерегуляція більше стосується питань свободи бізнесу та вільних економічних відносин. Натомість майже не розглядалося питання вдосконалення інституційного забезпечення розвитку регіонів та адміністративно-територіального устрою.

Для того, щоб всі процеси в громаді відбувалися ефективно, необхідно демократично реалізувати можливі алгоритми дій при написанні статуту ОТГ. Детально визначте всі аспекти: від часових обмежень; особливості та шляхи реагування керівників ОТГ на побажання жителів; порядок скликання жителів; повне регулювання прав мешканців громади; взаємодія органів місцевого самоврядування та посадових осіб із сфери управління

територіальної громади.

Статут ОТГ має бути врегульований відповідними правовими засадами для встановлення ефективного громадського контролю, контролю за діяльністю органу управління громадою та його посадовими особами. Тому для цього необхідно ввести впорядкованість такого процесу взаємодії [8].

Сформована за радянських часів і успадкована з незалежністю модель регіонального управління в Україні базувалася на домінуванні органів державної влади у вирішенні питань місцевого самоврядування та розвитку територій. Таким чином, питання децентралізації до останніх років не приділялося значної уваги, хоча питання про необхідність створення концептуально інших засад для розбудови територіальних громад влади та адміністративно-територіального устрою неодноразово піднімалося в політичному та експертному середовищі.

Статут займає статус досить використовуваного інструментом роботи ОТГ, який допомагає регулювати відносини між представниками об'єднаних територій. Він унікальний – місцевий законодавчий акт, який встановлює нормативні значення для налагодження повноцінної робочої комунікації між мешканцями та місцевою владою. Цей документ визначає систематичний спосіб розгляду можливих пропозицій від усіх сторін у спільноті. Правила участі об'єднаних територій та зафіксовані в статутних документах механізми громадської участі призводять до зменшення виникнення непорозумінь у громаді.

Хоча дискусії про децентралізацію та федералізм часто переплітаються, концепцію децентралізації в унітарних системах слід відрізнити від концепції федералізму. У той час як федералізм є формою децентралізації – особливо на рівні регіонів, штатів або провінцій – федеральна система відрізняється від унітарної децентралізованої системи двома основними ознаками. Перша відмінність є структурною: федеральна система передбачає децентралізацію відповідальності та повноважень до повністю сформованих урядів на регіональному чи провінційному рівні. Самі провінції часто представлені в

урядових установах на центральному рівні, наприклад, у верхній палаті законодавчого органу. Федеративні держави зазвичай мають: принаймні два рівні влади, повноваження яких закріплені в конституції, і представництво регіонального рівня влади в національному законодавчому органі [1]. В унітарних системах, проте, нижчі рівні влади не обов'язково включаються в конституцію, і ці рівні зазвичай не представлені в національному законодавстві. Крім того, провінції у федеральних системах, як правило, менші за кількістю, більші за розміром, автономні та мають ширші та сильніші повноваження, ніж місцеві органи влади в унітарних системах. Інший варіант полягає в розрізненні цілей федералізму в одній країні та децентралізації в рамках унітарної системи в іншій країні. Федералізм часто – хоча і не завжди – мотивується необхідністю вирішення проблем бізнесу в різних суспільствах, де певні групи товариств (зазвичай розташовані в певному географічному регіоні країни) можуть вимагати більшої автономії [1]. Розподіл провінціям значної політичної автономії та повноважень у справах політики, поряд із представництвом інтересів провінції в структурах центрального уряду, може дозволити нації об'єднатися під єдиним прапором, навіть якщо в різних регіонах країни можуть існувати значні відмінності в ідентичності, культурі, мові та політичних уподобаннях. Територіальні громади можуть створити національну згуртованість і запобігти розпаду держави, визнаючи та враховуючи політичні відмінності. Одним із наслідків є те, що однією з головних проблем у цих системах є правові відносини між рівнями управління (тобто центральним урядом і провінційними урядами), а також розподіл повноважень або повноважень між центральним і провінційними урядами. Децентралізація, з іншого боку, менше стурбована задоволенням закликів до регіональної автономії. Натомість децентралізація спрямована на підвищення ефективності надання послуг, як правило, на місцевому чи муніципальному рівні. Це не означає, що децентралізована унітарна держава надаватиме послуги ефективніше чи результативніше, ніж федеральна держава, а просто вказує на те, що метою децентралізації часто є не більше, ніж покращення

надання послуг і політична підзвітність на місцевому рівні, а не ширші соціально-політичні цілі, які виправдовують системи.

Насамкінець, слід зазначити, що децентралізація існує в цілому ряді. Унітарні країни можуть прийняти більш-менш децентралізовані структури, і в унітарних країнах існують відмінності щодо ступеня їх децентралізації. Є приклади унітарних країн, які прийняли системи децентралізованого уряду, які зміцнюють місцеві, а також регіональні чи провінційні органи влади таким чином, щоб рухати ці країни.

РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ МЕХАНІЗМАМИ ФІНАНСУВАННЯ ТРОСТЯНЕЦЬКОЇ ОТГ ВУМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

2.1 Організаційно-управлінська структура Тростянецької ОТГ

З прийняттям Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» повноваження передано на рівень місцевого самоврядування, що передбачає реалізацію принципів субсидіарності. Масштабна бюджетна децентралізація – це процес, який відбувається разом із реформуванням національної регіональної політики, таким чином завершуючи розпочате на самому етапі зародження– створення нормативно-правової бази. Цим містечка, села та великі обласні міста та об'єднані територіальні громади отримали великі додаткові фінансові ресурси для свого подальшого розвитку.

Процес створення Тростянецької ОТГ відбувся 17 липня 2017 року, в ході об'єднання двох сільських рад в один адміністративно-територіальний елемент. Загальна площа муніципалітету Тростянець становить 155,79 квадратних метрів. км В ОТГ 5 населених пунктів: місто Тростянець та 4 сільських населених пункти. Місто Тростянець, що розташоване за 80 кілометрів від міста Суми, отримало статус адміністративного центру. Загальний розвиток громади залежить від розвитку міста Тростянець. На території адміністративного центру розташовані промислові підприємства, які визначають тенденцію зростання та зміцнення виробничого потенціалу в ОТГ. Утримання території громади, підтримка комунального господарства та розвиток потенціалу міста на високому рівні забезпечуються сплатою різних видів податків до бюджету міста. З часом у Тростянецькій ОТГ збільшується удосконалення різних форм власності, що призводить до збільшення надходжень до бюджету громади. [11].

За роки існування місцевого самоврядування в Україні основними проблемами його розвитку є відсутність достатнього фінансування та

невизначеність у забезпеченні повноважень. Загалом майже всі дослідники та практики сходяться на думці, що ефективне впровадження національних реформ на місцевому рівні потребує відповідного організаційного, методичного та технічного забезпечення. Така підтримка повинна здійснюватися як для загальних питань ефективного управління та планування розвитку новостворених ОТГ, так і для конкретних питань, зокрема, використання ресурсів ОТГ. На нашу думку, впровадження визначених у наших попередніх дослідженнях підходів стратегічної координації розвитку регіональних кластерів та інституційної підтримки сталого регіонального розвитку може сприяти ефективній взаємодії між регіональними органами влади та підприємства. Але ці результати слід застосовувати та впроваджувати з огляду на вплив децентралізації на сталий розвиток новостворених ОТГ в регіонах України. Підтримка сталого розвитку регіонів в умовах децентралізації реалізується на основі формування додаткових коштів з орендної плати та екологічного податку до відповідних ОТГ та обласного бюджету. Після утворення ОТГ постали питання щодо необхідності визначення та обґрунтування оптимальних адміністративно-територіальних устроїв. Проте на практиці Українська держава постала перед необхідністю вирішення низки важливих політичних, економічних, соціальних, етнічних та інших питань. Більшість спроб змінити державний адміністративний устрій зупинилися на стадії обґрунтування концепції чи законопроектів. Натомість проблеми, пов'язані з недосконалістю адміністративно-територіального устрою та управління територіями, не зникли, а з роками наростали. Зокрема, вони посилюються на найнижчому рівні – у селах, селищах і невеликих містах, де місцеве самоврядування переважно неспроможне активізувати господарську діяльність і забезпечити сприятливе середовище для життєдіяльності людей. Відсутність раціонального районування територій та збалансованого адміністративно-територіального устрою, на нашу думку, пов'язана з відсутністю ефективного регіонального управління, яке має базуватися на використанні вдосконалених організаційно-

економічних механізмів розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Наявність місцевого самоврядування та рівень децентралізації є ключовими ознаками демократичної держави. Новостворений і введений устрій має стати основою для побудови нової моделі управління територіями на принципах децентралізації, субсидіарності, підтримувати настрої населення на рівні мотивації і зацікавленості, розвитку місцевого самоврядування, спроможність і незалежність ОТГ для вирішення місцевих питань. Нові інституційні перетворення регіональної та територіальної влади зумовлені зміною політичної системи суспільства, проведенням адміністративно-територіальної, регіональної реформ, вимагають запровадження вдосконалених механізмів регіонального управління, визначення методів і напрямів міжрегіонального співробітництва та конструктивного розвитку партнерства між центром і територіями. [12].

Місце розташування

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ТРОСТЯНЕЦЬКУ МІСЬКУ ОТГ

Тростянецька міська ОТГ:
 м. Тростянець - адміністративний центр ОТГ;
 Кам'янський та Заріченський старостинські округи ;
 Загальна площа – 15579,03 га;
 Населення – 21,825 чол.;
 Дата утворення міста – 1660 рік;
 День міста – перша субота вересня

Рисунок 2.1 – Карта Тростянецької ОТГ

Децентралізація державної влади та фінансової влади на користь місцевого самоврядування є однією з найважливіших реформ за часи

незалежності України. Вивчення досвіду фінансування регіонів та органів місцевого самоврядування провідних країн світу (федеративних та унітарних), які беруть участь у врегулюванні конфлікту на Донбасі, в Україні, свідчить про необхідність розширення прав цих структур в Україні, особливо в податкове поле. Тільки так ми зможемо зменшити відцентрові тенденції в нашій державі та повернути Україні окуповані райони Донбасу (пізніше Крим). Крім того, фіскальна децентралізація в нашій країні допоможе зняти з порядку денного питання федералізації, яке нав'язується Україні ззовні. Виходячи з досвіду провідних країн світу, акцент у реформуванні фінансової системи нашої держави слід робити, в тому числі, на збільшенні податкових повноважень територіальних громад і регіонів, а не на розширенні трансфертних платежів.

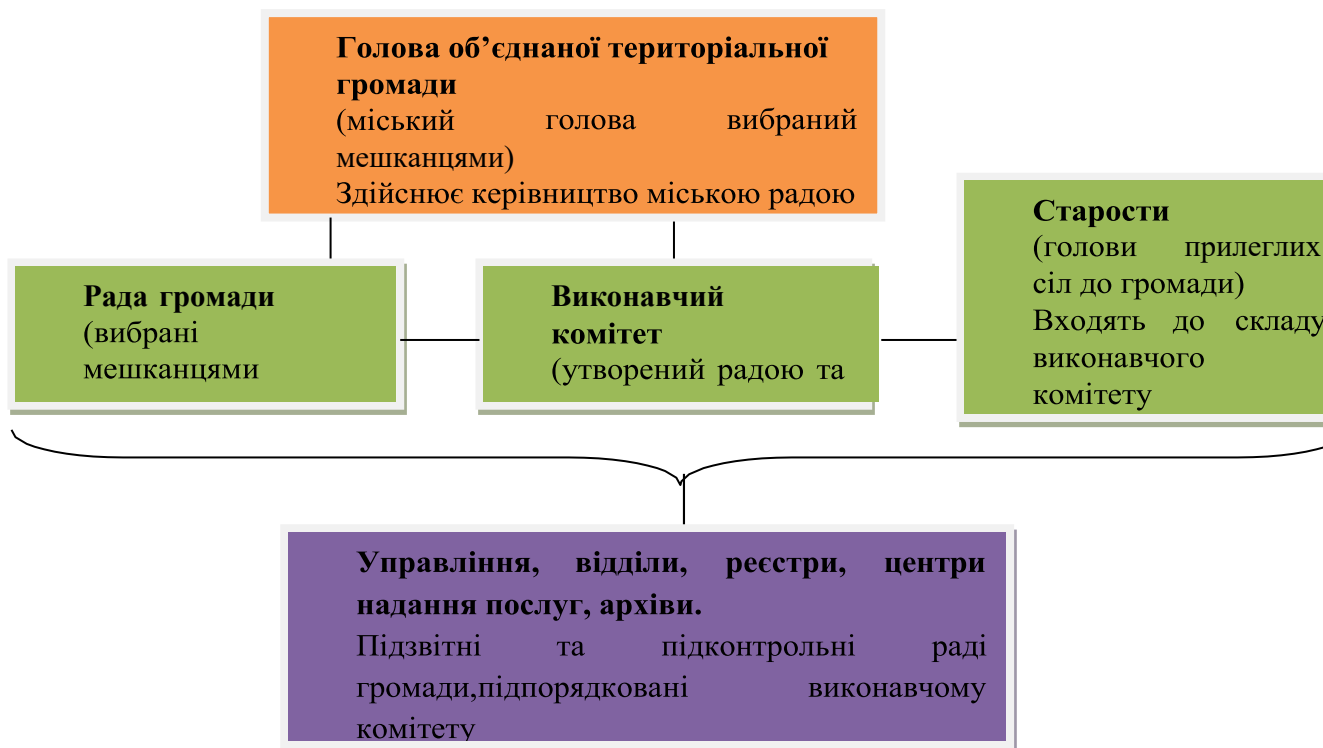

Рисунок 2.1 - Структура органів управління ОТГ

Процес децентралізації в Україні розпочався лише у 2014 році і на сьогодні він ще недостатньо досліджений і потребує системного опрацювання та синтезу основ цього процесу, розроблених світовою спільнотою. Перші спроби відходу від централізації в Україні були зроблені на початку 90-х

років. Тоді активно здійснювалася дерегуляція економіки, зокрема у сфері регулювання малого та середнього бізнесу. Це пояснювалося також тим, що уряди всіх розвинених країн вважають цей напрям пріоритетним. Деретуляція передбачає розкриття підприємницького потенціалу в країні, сприяє посиленню конкуренції роботодавців на ринку праці тощо. Проте дерегуляція більше стосується питань свободи бізнесу та вільних економічних відносин. Натомість питання вдосконалення інституційного забезпечення розвитку регіонів та адміністративно-територіального устрою майже не розглядалося. Модель регіонального управління в Україні, яка сформувалася ще за радянських часів і успадкована з незалежністю, базувалася на домінуванні органів державної влади у вирішенні питань місцевого самоврядування та розвитку територій. Отже, до останніх років питанню децентралізації не приділялося багато уваги, хоча питання про необхідність побудови нової моделі територіального устрою влади та адміністративно-територіального устрою неодноразово піднімалося в політичному та експертному середовищі.

Більшість спроб змінити адміністративний устрій країни зупинилися на стадії концептуального обґрунтування чи законопроектів. Натомість проблеми, пов'язані з недосконалістю адміністративно-територіального устрою та управління територіями, не зникли, а з роками наростали. Зокрема, вони посилюються на найнижчому рівні – у селах, селищах і невеликих містах, де місцеве самоврядування переважно неспроможне активізувати господарську діяльність і забезпечити сприятливе середовище для життєдіяльності людей. Відсутність раціонального районування територій та збалансованого адміністративно-територіального устрою, на нашу думку, пов'язана з відсутністю ефективного регіонального управління, яке має базуватися на використанні вдосконалених організаційно-економічних механізмів розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Наявність місцевого самоврядування та рівень децентралізації є ключовими ознаками демократичної держави. Наприкінці ХХ століття почала формуватися так звана новітня модель державного управління. Основними принципами нової

моделі є зростання значення громадської ініціативи, вплив жителів громади на діяльність органів місцевого самоврядування; передача прав на надання частини публічних послуг неурядовим організаціям та бізнесу; право органів місцевого самоврядування шукати джерела фінансування розвитку громади в неурядових організаціях та установах. Досвід європейських країн показує, що значний прогрес в адміністративно-територіальному устрої та реформі місцевого самоврядування було досягнуто лише там, де реформаторські інновації влади враховували інтереси місцевих громад. Серед країн, які можуть поділитися успішним досвідом процесів децентралізації, є Швеція, Франція, Фінляндія, Польща тощо. Частина цього досвіду може бути використана для України. Майже всі країни певною мірою запровадили цей процес. Проте дуже важливо враховувати інтереси місцевих жителів, оскільки є ризик втрати громадянами довіри до процесу реформ та політичних сил, які ці реформи проголошують.

2.2 Оцінка існуючих механізмів фінансування Тростянецької територіальної громади

Вважаємо, що для повного аналізу механізмів фінансування територіальної громади Тростянця варто розробити два основні документи, на які громада спирається для покращення умов та управління. Сьогодні децентралізація в Україні є ключовим соціально-економічним процесом. Спираючись на позитивний досвід європейських країн, в Україні впроваджується одразу декілька напрямів реформ. Ці реформи включають адміністративно-територіальну, медичну, пенсійну, фіскальну, освітню, земельну, державного управління тощо. Організаційне забезпечення процесу децентралізації в Україні було здійснено шляхом прийняття ряду нормативних документів.

Основними завданнями вдосконалення управлінського процесу місцевих владних організацій, які реалізуються сьогодні, є формування ефективного місцевого самоврядування, створення комфортних умов для життєдіяльності громадян, надання якісних і доступних послуг. Ці цілі неможливо досягти без відповідного рівня економічного розвитку відповідних територій, фінансової підтримки та достатніх ресурсів для наповнення місцевих бюджетів. Одним із головних у цьому плані вважається фінансовий аспект, від якого значною мірою залежить успішне функціонування громади Території Єдності. Ці нормативні документи лягли в основу добровільного об'єднання територіальних громад регіонів України. Таким чином, об'єднання громад має відбуватися виключно згідно з Перспективним планом, який розробляється обласними адміністраціями за критеріями, визначеними в Методиці. В результаті на перспективному плані кожного регіону можна побачити кількість і межі потенційних ОТГ. При використанні коштів акцентується увага на необхідності створення затвердженої структури бюджетних видатків, створення ефективного, не надто чисельного управлінського апарату, постійного аналізу використання

бюджетних коштів та запобігання випадкам їх нераціонального витрачання.

З початку 2017 року децентралізація в Україні увійшла в критичну фазу після ухвалення Верховною Радою низки законів на підтримку подальшого об'єднання громад. Цей законодавчий успіх дає надію на подальший реальний прогрес на місцях. Поки що не всі парламентські партії готові повною мірою підтримати швидку децентралізацію, але чимало учасників процесу, зокрема урядовці, мери та нові депутати місцевих рад, все більш прихильно реагують на зміст і результати реформи місцевого самоврядування. Іноземні партнери – як держави, так і міжнародні організації – активно підтримують українську децентралізацію через різні спеціальні програми фінансової допомоги, такі як U-LEAD, DOBRE чи DESPRO, загальним обсягом близько 200 млн євро [11]. Якщо зміни на місцевому рівні будуть успішними, децентралізація допоможе докорінно змінити пострадянські відносини між українським суспільством і державою.

3.1. Нормативно-правова база у сфері децентралізації в Україні

Метою децентралізації влади в регіонах є, насамперед, створення ефективних структур місцевого самоврядування, які мають сприяти сталому розвитку АТЦ через забезпечення їх здатності вирішувати проблеми місцевого значення за рахунок власних ресурсів. Це передбачає забезпечення АТЦ додатковими ресурсами та мобілізацію їхніх внутрішніх резервів. Можна навести фактичні дані про перший етап децентралізації, які відображають динаміку укрупнення територіальних громад в Україні. До початку реформи децентралізації у 2014 році нараховувалось 458 міських рад, 783 міських (селищних) рад, 10 279 сільські (сільські) ради в Україні. До складу однієї сільської ради може входити декілька населених пунктів (громад).

Промисловість. Наразі приблизно сім підприємств займається виготовленням продовольства в місті Тростянець, ці показники є ключовими у аналізі даної роботи:

- ТОВ «Jacobs Egberts Ukraine»;
- ТОВ «Тростянецький машинобудівний завод»;
- ПрАТ «Mondelís Ukraine»

- ТОВ «Дека-хліб»;
- ПрАТ «Хлібозавод «Залізничник»»;
- ТОВ ВТФ «Тростянецька цегла».
- ТОВ «Тростянецький електро завод»;

За січень-вересень 2020 року промислове виробництво Тростянецької громади виробляється на суму 5847,418 тис. грн., що становить 97,3% річного плану розвитку. Механізм добровільного об'єднання громад, передача фінансів та повноважень на місцевий рівень має сприяти підвищенню рівня життя населення та сприяти сталому розвитку громади. Завдяки децентралізації в 2015 році в Україні вдалося створити 159 ОТГ, а на кінець 2016 року їх було вже 366. Позитивні зміни в нових адміністративно-територіальних одиницях та ефективна робота регіональних відомств дозволили збільшити кількість ОТГ у 2017 році майже вдвічі – до 665. Протягом 2018 року було створено ще 117 ОТГ, загальна кількість яких склала 782. Завдяки тому, що у 2018 р. темпи створення ОТГ дещо зменшилися, Урядом України прийнято рішення про надання статусу ОТГ містам обласного значення (з прилеглими громадами). Так, 2018 рік ознаменувався можливістю без додаткових виборів створити ОТГ з центрами в містах обласного значення. Минулого року створено 24 таких громади. Можливість приєднання до міст обласного значення дала новий поштовх для створення спроможних та ефективних громад. До початку реформи в Україні було 10 952 територіальні громади. На сьогодні 4142 з них (37,7%) об'єдналися та утворили ОТГ. Станом на 30 червня 2019 року в Україні створено 877 ОТГ.

Розвиток транспорту та зв'язку. Автомобільний пасажирський транспорт є важливою частиною виробничої інфраструктури міста Тростянець та громади в цілому, яка забезпечує життєдіяльність усієї території у виробничій та невиробничій сферах

Основними завданнями міської ради у сфері транспорту є створення

сприятливих умов для пасажирських автомобільних перевезень, підтримка ефективної роботи автомобільного транспорту та підвищення якості послуг у пасажирських перевезеннях.

Виконані та досягнуті поставлені цілі за період протягом 2020 року:

1. На публічних торгах придбано один автобус.
2. Розроблено та затверджено новий план руху автобусних ліній загального користування в Тростянецькій ОТГ.
3. На автодорозі міста Тростянецька встановлені дорожні знаки.
4. Розроблено схему розміщення електронних розкладів на зупинках.
5. Здійснено аналіз та визначено зупинки громадського транспорту.
6. Проведено моніторинг кількості перевезених пасажирів транспортом загального користування транспортною мережею міста Тростянця та залізничним транспортом.
7. Створена та проведено заходи з видачі карток жителям Тростянецької ОТГ.
8. Проведено розгляд ініціативи про правопорушення перевізників.
9. Розроблено та затверджено нові маршрути міського транспорту.
10. У місцях де встановлено зупинки поставлено 4 електронні табло та камери відеоспостереження [20].

Споживчий ринок. Зараз працює в ОТГ міста Тростянець

2 площі (КП «Тростянецький ринок» та ДП «Ринок Європейський»), загальна площа для торгівлі близько 3156,23 м², за спеціалізацією – змішана, в якій розміщено 705 торгових місць. З метою забезпечення дотримання всіх нових вимог санітарного законодавства у сфері господарського обслуговування на ринках при продажу різноманітних товарів, керівниками ринків регулярно здійснюється комплекс заходів щодо відображення стану ринку відповідно до гігієнічних норм. і правила.

Реформа децентралізації стала одним із наймасштабніших антикорупційних кроків України за всі часи незалежності, адже нині близько 52% бюджетних коштів залишається у громад, які можуть їх використовувати

на власний розвиток. Доходи місцевих бюджетів протягом 2014-2019 років зросли з 70,2 до 291,1 млрд доларів США (рис. 2). З ухваленням Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (Закон України «Про добровільне...», 2015 р.) АТС отримали реальні інструменти для розвитку шляхом об'єднання та переходу на прямі міжбюджетні відносини з державою. До децентралізації більшість податків залишається в громаді, зокрема відрахування від загальнодержавних податків і зборів (податок на доходи фізичних осіб забезпечує майже 57% доходів бюджету), акцизи, рентні платежі тощо), надходження від місцевих податків і зборів (єдиний податок, податок на майно, плата за землю, туристичний збір тощо) та інші надходження (штрафи, дотації тощо) Відповідно, бюджети АТЦ зросли з 5,0 млрд дол. США у 2016 році до 20,9 млрд дол. США у 2018 році..

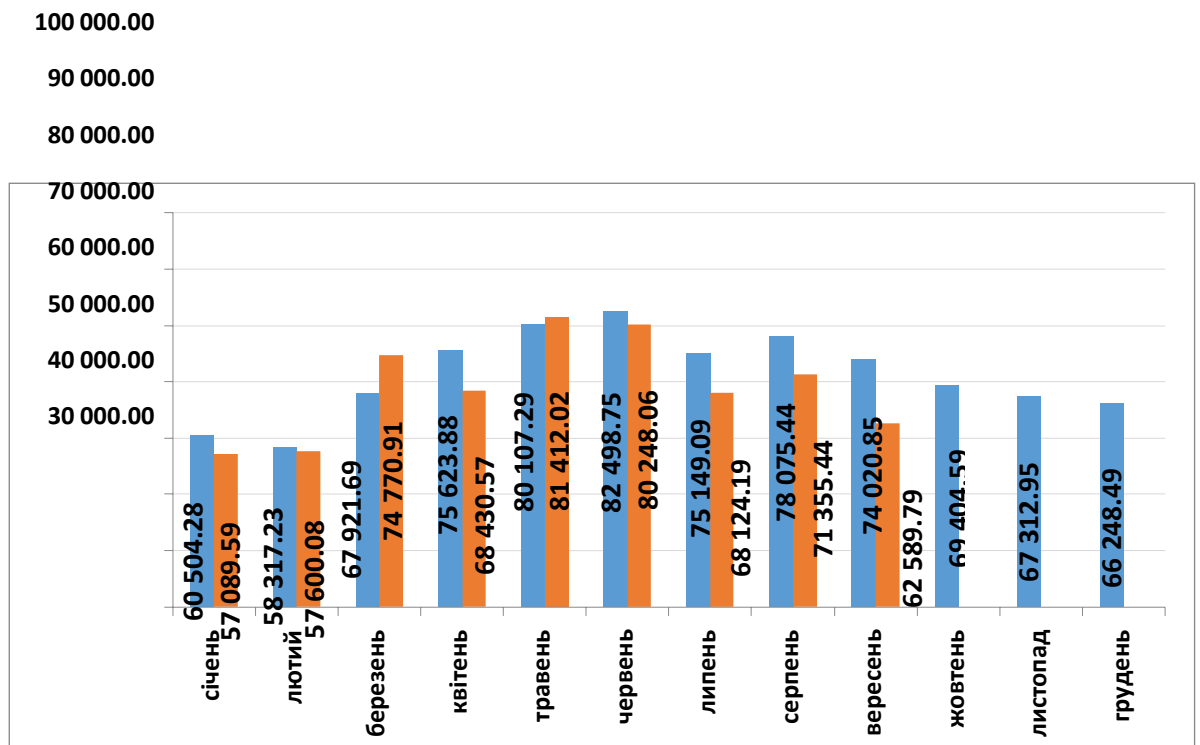

Схема 2.2 – Надходження коштів від послуг функціонування ринку в період за січень - вересень 2020 ■ - 2021 ■ роки

На сьогоднішній день децентралізація в Україні є ключовим соціально-економічним процесом. Спираючись на позитивний досвід європейських країн, в Україні впроваджується одразу декілька напрямів реформ. Ці реформи включають адміністративно-територіальну, медичну, пенсійну, фіскальну, освітню, земельну, державного управління тощо. Незважаючи на прогрес у створенні ОТГ, залишаються певні проблеми з організацією системи управління територіями: •Законодавче врегулювання місцевого самоврядування як «гарантованого державою права та реальної можливості територіальної громади вирішувати місцеві питання». питання» на практиці стає невизначеністю прав громади та роздробленістю повноважень органів місцевого самоврядування. У свою чергу, це призводить до поглиблення конфлікту інтересів між органами місцевого самоврядування різних рівнів, а також між органами самоврядування та державної влади на рівні областей і районів. Такі протиріччя ускладнюють налагодження ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування та місцевого самоврядування та унеможливають ефективне управління соціально-економічним розвитком відповідної території; •відсутнє чітке розмежування

повноважень місцевих державних адміністрацій та місцевого самоврядування. органів (відповідно до законодавства 76 органів влади дублюють), що перешкоджає побудові дієвого механізму контролю за їх виконанням; • відсутність солідарної відповідальності за розвиток територій, низький рівень взаємодовіри між громадськими організаціями та владою. Другу частину доходів ОТГ становлять кошти, що передаються безпосередньо з державного бюджету у формі дотацій та субсидій. Такі надходження направлені на модернізацію ОТГ, фінансування шкіл, охорони здоров'я, соціального захисту. Частка коштів, що передаються з державного бюджету, коливається в межах 65-75% від загальних надходжень ОТГ. Також ефективним механізмом є цільове фінансування проектів розвитку ОТГ. В результаті повноваження сільських, селищних і міських рад щодо управління земельними ресурсами обмежилися виключно населеними пунктами, тобто 12% території держави. Таким чином, місцева влада позбавлена можливості ефективно планувати розвиток територій, громади та відстоювати свої інтереси в процесі прийняття рішень щодо використання земельних ресурсів (Національний інститут стратегічних досліджень, 2015). Земельна реформа, започаткована у 2020 році, покликана вирішити деякі питання, пов'язані з передачею землі новоствореним ОТГ. Проте за два роки суттєвих покращень не відбулося, оскільки процес йде дуже повільно. Це пов'язано з недосконалим механізмом передачі земель та відсутністю чіткої бази даних земель, що потребує повної інвентаризації.

2.2 Розвиток проєктної, інвестиційної та міжнародної діяльності в Тростянецькій об'єднаній територіальній громаді

Основні іноземні компанії, які наразі успішно і прибутково функціонують на території Тростянецької ОТГ це: шоколадна фабрика ПрАТ «Mondelís Ukraine» та ПрАТ «Jacobs Egberts Ukraine». Протягом останніх 6 років ПрАТ «Mondelís Ukraine» реалізувало такі інвестиційні проєкти як «Збільшення потужностей», «Впровадження нової продукції», «Пожежна безпека», екологічна безпека та технології підвищення якості продукції». З реалізацією зазначених проєктів планувалося налагодити виробництво нових видів продукції, оновити відповідне обладнання, підвищити якість техніки безпеки та забезпечити захист навколишнього середовища. З початку 2020 року вдалось 49 184,0 тис. грн.

Виключно «Limik» s.r.o., яка у 2015 році купила частину будівель машинного залу та побудувала на цій території котельню, яка забезпечувала теплову енергію для шоколадної фабрики, а у 2019 році оновила цю котельню, встановивши сучасну енерго-економний котел за гачок - інвестиційні витрати близько 1 млн дол

ТОВ «Глобал Грін Енерджі Солар І» розпочало будівництво сонячної електростанції загальною потужністю 5,8 МВт (на орендованій землі площею 9,086 га). Сума проєкту – понад 13 мільйонів доларів. На самій електростанції буде створено приблизно 25 нових робочих місць і місто стане енергонезалежним. згідно договорів, інвестор вже зареєстрував юридичну особу в м. Тростянець для сплати податків від діяльності підприємства з виробництва сонячної електроенергії до бюджету міста та району м. Тростянець. [23].

Зазначені моменти зумовлюють важливість реформування територіальної організації влади, частиною якого є зміна адміністративно-територіального устрою за демократичною моделлю європейських країн. Загалом, добровільне об'єднання територіальних громад протягом 2015-2019

років є вагомим позитивним результатом, який свідчить про ефективні зміни влади в Україні. Тому подальше сприяння цьому процесу має бути одним із головних завдань місцевої влади та уряду України. По всій Україні мають бути створені ОТГ як ефективні та спроможні органи місцевого самоврядування базового рівня. Вже досягнуто значного прогресу у створенні ефективного регіонального управління та територіальної організації влади для створення та підтримки здорового середовища життя громадян, забезпечення якісних та доступних державних послуг, утвердження інститутів прямої демократії, узгодження інтересів держави та територіальних громад, сприяння сталому розвитку ОТГ. Сьогодні майже 38% території України становлять ОТГ, де проживає близько чверті населення України. Створено самостійну ресурсну базу місцевої влади: у результаті фінансової децентралізації частка місцевих бюджетів у зведеному Державному бюджеті зросла до 52%

Враховуючи те, що концепція індустріального парку то у планах є об'єднання та створення злиття ПАТ «Монделіс Україна», територія індустріального парку на сьогодні є однією з найпривабливіших у Сумській області, а розбудова місцевої інфраструктури та парків є головною метою.

Рисунок 2.3 – Карта майбутнього парку

Формується нова мережа для надання якісних та доступних місцевих послуг: створюються центри надання адміністративних послуг, відкриваються багатотисячні школи-хаби, створюється мережа сільських амбулаторій. Сільські громади, які приєдналися до міст обласного значення, мають можливість розвиватися, користуватись усіма перевагами та благами міста. Потенціал і фінансовий резерв міста дозволяє «подолати» дефіцит бюджету сіл, оскільки великі міста мають фінансові та організаційні резерви, які дозволяють місту вирішувати проблеми села та сприяти його сталому розвитку. Водночас землі сільськогосподарського призначення, які приєднуються до міста разом із селом, є цінним ресурсом для громади, оскільки є можливість створення додаткових робочих місць через розвиток підприємництва в сільському господарстві. Місто має обмежену територію, яка не дозволяла активізувати ці напрямки розвитку, але якщо буде розвиток на селі, то місто від цього виграє. Сільська територія стає точкою залучення інвестицій та сталого розвитку громади.

Важливі реформи відбулися і у сфері бюджетного законодавства. З ухваленням Закону України «Про внесення змін до Закону про бюджет щодо включення деяких адміністративних видатків до місцевих бюджетів»[30] було розширено джерела доходів для громад новосоюзних територій. Особливості формування та виконання бюджету союзних територій, у тому числі прямі міжбюджетні відносини, роз'яснюються Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про бюджет України щодо формування та виконання бюджету союзних територій". Між Громадою об'єднаних територій та Міністерством фінансів України. Закон України «Про внесення змін до Закону про бюджет України щодо реформування міжбюджетних відносин та Податкового кодексу»[23] в основному визначає структуру доходів громад об'єднаних територій. Запровадження норм цих законів у бюджетну практику вже дало змогу значно збільшити фінансові ресурси місцевих бюджетів. Зважаючи на цю модернізацію місцеві бюджети зросли на 179,4 млрд грн: з 68,6 млрд грн. у 2014 році до 192 млрд грн. у 2021 році. Деяка частина

бюджету громади у зведеному бюджеті України постійно зростає і на кінець 2021 року становила 51,2% (у 2015 році – 45,6%).

Бюджет участі надає такі переваги для ОТГ в Україні:

- Принципи бюджету участі вимагають виділення конкретної суми коштів, яка буде використовуватися на реалізацію проектів на рівні громади;
- Громадянське суспільство отримує можливість брати участь у обираючи шляхи розвитку своєї громади, тим самим підвищуючи рівень соціальної активності;
- Через необхідність подання проектів групами громадян відбувається мобілізація мешканців до співпраці на благо своєї громади;
- Взаємодовіра між учасниками процесу партиципаторного бюджету збільшується з точки зору розподілу завдань та обов'язків, встановлення контактів та зміцнення соціальних зв'язків;
- Просування та підвищення обізнаності передбачає наявність у мешканців та органів виконавчої влади базових знань щодо використання інструментів місцевої демократії та дає можливість поглибити ці знання та отримати нові компетенції у часі;
- Механізм впровадження партиципаторного бюджету сприяє появі нових громадських лідерів та зміцненню соціального сектору;
- Дизайн моделі партиципаторного бюджету дозволяє органам місцевого самоврядування визначати вузькі місця та проблеми, що хвилюють громадян, на що слід звернути увагу в першу чергу;
- Прозорість процесу прийняття управлінських рішень є передумовою успішної реалізації партиципаторного бюджету.

Водночас, погана організація імплементації партиципаторного бюджету викликає суперечки та протистояння між громадою та владою або між авторами проектів, переважно на початкових етапах впровадження бюджету участі. Можна виділити кілька ефектів бюджету участі: організаційний, економічний, політичний, соціальний та екологічний. Організаційно-економічний ефект є комплексним за своєю суттю, оскільки демонструє

ефективне поєднання організації та управління місцевим розвитком шляхом запровадження партиципаторного бюджетування з економічним розвитком адміністративно-територіальної одиниці. Тому для забезпечення сталого розвитку територіальної громади та регіону в цілому актуальним є запровадження нових підходів до управління розподілом місцевих фінансів, організації та реалізації процесу партиципаторного бюджету, професійного використання цього інструменту. Організаційна складова передбачає вибір або розробку моделі бюджету участі та її впровадження на всіх етапах. В організаційному аспекті місцеві органи влади повинні поширювати інформацію про процеси участі, щоб громадяни могли в них брати участь. Економічна ефективність передбачає раціональний підхід до розподілу бюджетних коштів, спрямованих на сталий розвиток будь-якої ОТГ шляхом реалізації проектів бюджету участі, що в свою чергу має забезпечити не лише соціальний, а й економічний та екологічний розвиток певної території. Значущість соціального ефекту полягає в тому, що, перш за все, відбувається підвищення соціальної активності, згуртованості, зростання соціальної задоволеності членів громади тощо. Все це відбувається на основі їх залучення до прийняття рішень щодо організації бюджету участі, розподілу та використання фінансових ресурсів бюджету. Бюджет участі сприяє розвитку соціального діалогу та співпраці між різними верствами населення територіальної громади. Політичний ефект виявляється у підвищенні довіри до місцевої влади та влади в цілому за принципу прозорості.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ГРОМАДОЮ

3.1 Напрямки розвитку інфраструктури в Тростянецькій громаді

На нашу думку, одним із ключових моментів громади, що змінюється, має бути модернізована система управління та активне покращення темпів розвитку громади. З її допомогою органи місцевого самоврядування можуть краще та швидше надавати послуги та оновлювати, покращувати та забезпечувати якість життя в селі, а громадяни – користуватися різними послугами. Зараз Тростянецька громада не має модернізованого розвитку інфраструктури, але над цим працює. Задовго до децентралізації та реформ у сучасних формах управління майже весь інфраструктурний фонд був модернізований та вдосконалений.

У мікрорайоні Тростянець бракує якісних вулиць міста, реконструкції будівель, реконструкції історичних пам'яток села, які необхідні для повсякденного життя мешканців.

Громади активно вирішують ці питання, зокрема будують та оновлюють власну інфраструктуру. Пропоную розділити на:

- соціальні;
- транспортування;
- спілкування;
- машинобудування.

Соціальна політика громади реалізується безпосередньо через об'єкти, які включають соціальну інфраструктуру. Наприклад, спеціалізовані об'єкти, медичні заклади, навчальні заклади, культурно-освітні заклади, заклади всіх видів соціальної допомоги.

Поки що важко оцінити вплив бюджету участі на розвиток регіонів України, оскільки сьогодні можна говорити лише про підвищення потенціалу та інвестиційної привабливості громад через реалізацію проектів бюджету участі. Проте вже найближчим часом позитивний ефект від використання цього інноваційного інструменту місцевої демократії стане помітним у відновленій інфраструктурі, оновлених комунальних закладах, освіченості мешканців громади, підвищенні соціальної активності, підвищенні ефективності управління фінансами та ресурсами громади, зміцненні взаємної довіри між органами місцевого самоврядування та громадянським суспільством.

Держава налаштована на модернізацію інфраструктури територіальних громад, адже не всі роботи можна профінансувати лише з міського бюджету.

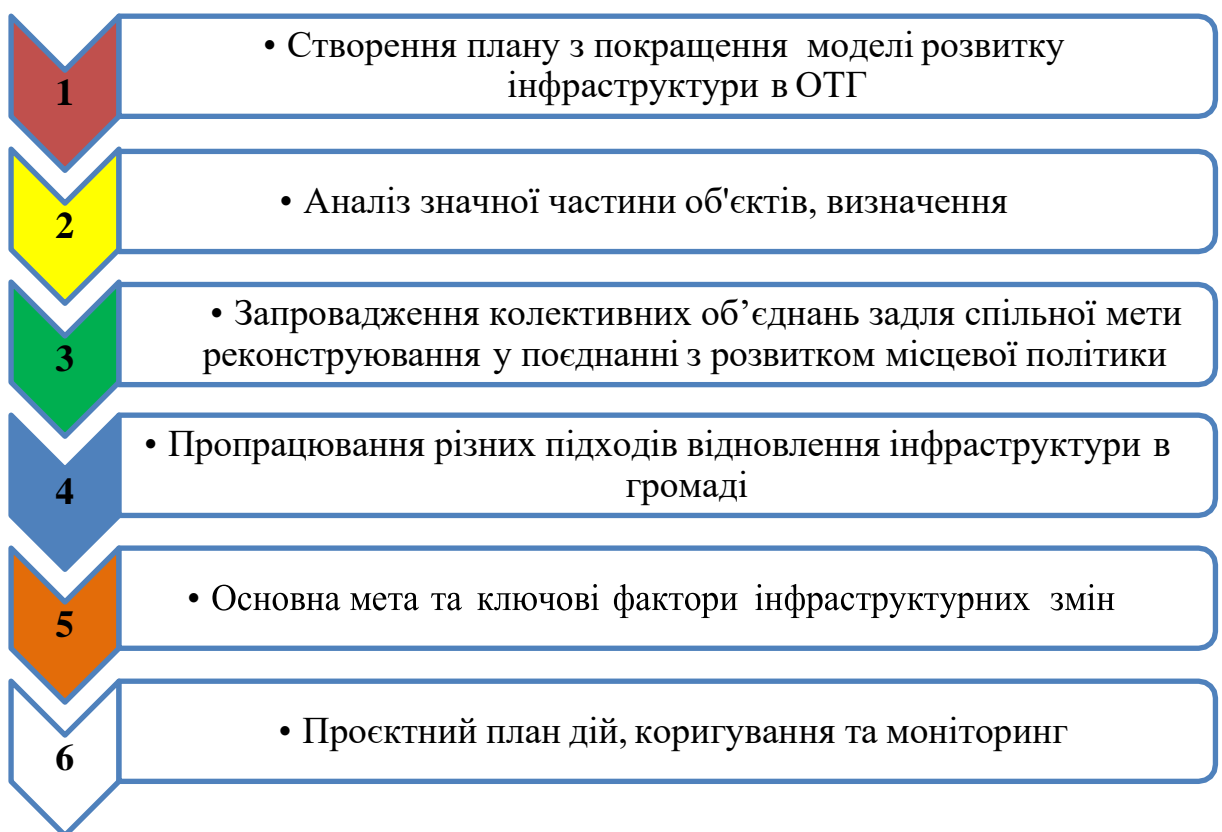

Рисунок 3.1 – Підхід до планування та прийняття управлінських рішень в керуванні громадою

За останні два роки швидкість подачі проектів та реалізації планів та їх якість зросли, але все одно значна частина повертається на доопрацювання. Відбувається це через те, що більшість проектів спрямовані на ремонт і «риття

ям», а не на розвиток ОТГ. ОТГ мають навчитися писати якісні проекти, щоб отримувати кошти з державного бюджету та міжнародних фондів, і ці проекти мають відповідати затвердженим Стратегіям розвитку новостворених ОТГ (Реформа децентралізації 2019). прогрес у створенні ОТГ, залишаються певні проблеми з організацією системи управління територіями:

- Законодавче регулювання місцевого самоврядування як «гарантованого державою права та реальної можливості територіальної громади вирішувати питання місцевого значення» на практиці стає невизначеність прав громади та роздробленість повноважень органів місцевого самоврядування. У свою чергу, це призводить до поглиблення конфлікту інтересів між органами місцевого самоврядування різних рівнів, а також між органами самоврядування та державної влади на рівні областей і районів. Законодавче врегулювання місцевого самоврядування як «гарантованого державою права та реальної можливості територіальної громади вирішувати важливі питання місцевого значення» на практиці призвело до невизначеності прав громади та фрагментації повноважень місцевого самоврядування. державні установи. Це, в свою чергу, призвело до поглиблення конфлікту інтересів між органами місцевого самоврядування всіх рівнів, між державними та районними органами самоврядування та органами державної влади, що ускладнює налагодження ефективної взаємодії між органами місцевого самоврядування. органів державної влади та місцевого самоврядування, що призводить до неможливості ефективного управління соціально-економічним розвитком відповідних територій
- Відсутність чіткого розмежування повноважень між місцевою державною адміністрацією та місцевим самоврядуванням. установ (76 дублюються відповідно до законодавства), що перешкоджає створенню ефективних механізмів контролю за їх виконанням;
- відсутність солідарної відповідальності за розвиток територій, низький рівень взаємодовіри між громадськими організаціями та владою. Ефективній взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства перешкоджає непрозорість діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого

самоврядування, складність здійснення громадського контролю за їх діяльністю, незалученість членів територіальних громад до процес прийняття управлінських рішень.

Громада Тростянець має низку проблем з інфраструктурою та проектами розвитку цієї території. Муніципалітет не має налагодженої базової системи переробки та розподілу відходів. На території гміни (м. Тростянець) є пункт збору ТПВ, який обслуговує територію всієї гміни. Вивіз сміття організований на всіх вулицях міста Тростянець та прилеглих сіл і територій. Через село проходить 12 основних маршрутів громадського транспорту, але вони не охоплюють весь потік бажаючих обмежитися цим сполученням. Земельна реформа, започаткована у 2018 році, покликана вирішити деякі питання, пов'язані з передачею землі новоствореним ОТГ. Проте за два роки суттєвих покращень не відбулося, оскільки процес йде дуже повільно. Це пов'язано з недосконалим механізмом передачі земель та відсутністю чіткої бази даних земель, що потребує повної інвентаризації. Зазначені проблеми зумовлюють критичну важливість реформування територіального устрою влади, частиною якого є зміна адміністративно-територіальний устрій за демократичним зразком європейських країн. Загалом, добровільне об'єднання територіальних громад протягом 2015-2019 років є вагомим позитивним результатом, який свідчить про ефективні зміни влади в Україні. Тому подальше сприяння цьому процесу має бути одним із головних завдань місцевої влади та уряду України. По всій Україні мають бути створені ОТГ як ефективні та спроможні органи місцевого самоврядування базового рівня. Вже досягнуто значного прогресу у створенні ефективного регіонального управління та територіальної організації влади для створення та підтримки здорового середовища життя громадян, забезпечення якісних та доступних державних послуг, утвердження інститутів прямої демократії, узгодження інтересів держави та територіальних громад, сприяння сталому розвитку ОТГ.

Реформа децентралізації стала одним із наймасштабніших антикорупційних кроків України за всі часи незалежності, адже нині близько

52% бюджетних коштів залишається у громад, які можуть їх використовувати на власний розвиток. Доходи місцевих бюджетів протягом 2014-2019 років зросли з 70,2 до 291,1 млрд доларів США (рис. 2). З прийняттям Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад».

3.2 Нововведення та проєкти як інструменти удосконалення системи управління в Тростянецькій ОТГ.

Пілотний проєкт, що до війни був одним із найважливіших у системі удосконалення механізмів управління місцевою громадою був проєкт по створенню комфорту та доступності для усіх жителів. Заплановано об'єднати основні точки історичного центру в одне культурне коло містечка. Реалізувати цю ідею планується створивши цільової мережі пов'язаних громадських просторів, безперервних і доступних для громадян пішохідних і велосипедних маршрутів.

Мета – об'єднати дендропарк «Нескучне», а також історичний центр міста, сучасний вузловий та залізничний шлях в єдину систему, що може легко поєднати новоспечений турист у своїх цілях.

У рамках цієї ініціативи планується запровадити ще два важливі елементи розвитку громади: єдиний рекреаційно-транзитний маршрут та об'їзну дорогу. Для повноцінного створення рекреаційно-транзитного шляху основним є раціональне та ефективне використання простору вуличної громади. Проєкт додаткової об'їзної дороги, який є логічним кроком для залучення ще більшої кількості іноземців та гостей міста, це дозволяє з'єднати місто злітно-посадковою смугою, що в майбутньому може позитивно вплинути на інвестиції. потенціал Тростянецької міської громади [35].

Очікувані результати після реалізації цього проєкту:

1. Масове залучення потоку туристів.
2. Покращення території і місцевих парків та зовнішнього вигляду міста.
3. Зростання малого та середнього бізнесу та залучення інвесторів.

4. Створення кращого іміджу міста вцілому.

Наразі, фактичний темп скорочення наявного сільського населення у 2015–2020 роках був нижчим, що свідчить про уповільнення темпів зменшення доступного сільського населення. Подібні дослідження були проведені, щоб показати рівень зайнятості в сільській місцевості.

Першою перевагою запровадження децентралізації було визначено уповільнення темпів зниження основних демографічних показників розвитку сільської місцевості та зайнятості, а саме частки сільського населення, темпів зменшення наявного сільського населення та зайнятості на селі. швидкість. Інші показники із впровадженням децентралізації суттєво не змінилися.

Остання модель управління в державі передбачає вплив жителів громади на діяльність органів місцевого самоврядування, посилення участі громади у вирішенні місцевих проблем та підвищення значення громадської ініціативи. У цьому контексті особливої актуальності набувають питання взаємодії громадянського суспільства з органами місцевого самоврядування. Збільшення кількості ОТГ призводить до посилення взаємодії громади та уряду. Особливу увагу приділено визначенню ролі влади в процесах самоорганізації громади та визначенню характеру взаємовідносин між представниками громадських інституцій та громадянським суспільством. Сталий розвиток ОТГ суттєво залежить про активність місцевих мешканців, їх здатність вчитися та використовувати свої права, їхню готовність брати участь у прийнятті рішень щодо управління взаємними ресурсами, про ініціативи щодо змін у громаді, яких можна досягти шляхом ефективного використання сучасних інструментів. демократії. У цьому контексті партиципаторний бюджет виступає як важливий інструмент не лише для забезпечення місцевої демократії, а й як інструмент для сталого розвитку територій. Використання цього інструменту в українських громадах стало можливим завдяки реформі децентралізації, яка призвела до значного збільшення місцевих бюджетів. [24].

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день, процес децентралізації є поштовхом для розвитку малих міст, сіл та громад. Розвиток сільської місцевості України має вирішальне значення для розвитку держави та регіонів, а також для населення, оскільки близько третини населення України проживає в сільській місцевості. Питання сталого розвитку регіонів України тісно пов'язані з процесом децентралізації, який передбачає координацію системи організаційних, адміністративних та фінансових заходів, які суттєво впливають на сталий розвиток новостворених ОТГ. Децентралізація в Україні вже показала реальні позитивні результати. Проте, щоб мінімізувати проблеми в управлінні територіями, необхідно вдосконалити законодавство щодо передачі повноважень на місцевий рівень, оскільки неякісне законодавство заважає реформам, уповільнює процеси галузевої децентралізації, стримує об'єднання територіальних громад та стає розвитком територій. Для України велике значення має досвід країн ЄС щодо реформування адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування. Необхідно дотримуватися чітких, законодавчо визначених критеріїв для створення нових ОТГ, щоб уникнути створення невідповідних територіальних одиниць. Процеси реформування та децентралізації мають бути послідовними та спланованими, щоб запобігти зниженню ефективності планування місцевого розвитку, зниженню рівня координації між різними органами влади, неефективному використанню бюджетних коштів тощо.

У цій роботі ми провели емпіричне дослідження розвитку сільських територій в Україні на основі розробленого авторами Індексу сільського розвитку на основі 14 індикаторів, які дозволяють комплексно визначити розвиток сільських територій. Перевага авторського Індексу сільського розвитку полягає в узгодженості, незалежності та унікальності коефіцієнтів, а також у його адаптованості до статистичної інформації Держкомстату України. Водночас адаптованість до статистичних даних Держкомстату в

Україні обмежує його застосування в інших країнах з обмеженою інформаційною відповідністю та обізнаністю громадськості. Проведене емпіричне дослідження дозволяє зробити висновок, що першим результатом децентралізації у 2015–2020 роках є уповільнення темпів зменшення сільського населення, темпів зменшення наявного сільського населення та рівня зайнятості на селі. По-друге, наше дослідження показує, що цільові показники розвитку сільських територій не досягнуті, а наше моделювання показує, що перспектив їх досягнення в найближчому майбутньому немає.

По-третє, позитивним результатом децентралізації є підвищення рівня розвитку села в частині забезпечення низького рівня нерівності розвитку села за регіонами.

Таким чином, наш аналіз сприяє кращому розумінню переваг і недоліків децентралізації в Україні для забезпечення розвитку сільських територій та можливих шляхів покращення розвитку сільських територій на основі ретроспективного аналізу.

Перспективою подальших досліджень є обґрунтування інструментів та заходів сільського розвитку відповідно до трансформації фінансової підтримки сільських територій.

Значний вплив на процес реформ в Україні має консультативна та фінансова допомога країн ЄС. Він реалізується за кількома напрямками, до яких належать питання вдосконалення управління та вирішення питань комунального господарства. Процес добровільного об'єднання територіальних громад створює передумови для трансформації на територіальному устрої та субрегіональному рівні. Результатом цього є те, що на районному рівні діють районна державна адміністрація, районні ради, виконавчі органи ОТГ із визначеними законом повноваженнями, які здебільшого дублюються. Така ситуація потребує змін у системі управління на районному рівні та перерозподілу повноважень і ресурсів. Таким чином, наступним важливим кроком до подальшої децентралізації є вдосконалення організації територіальної влади на субрегіональному рівні. Реформа

децентралізації передбачає передачу повноважень і відповідальності на місцевий рівень. Водночас це підвищує вимоги до місцевої влади та заохочує членів громади взаємодіяти з представниками місцевої влади. Таким чином, актуалізуються питання взаєморозпорядження місцевими ресурсами, насамперед фінансовими. Сталий розвиток регіону, в тому числі його територіальних одиниць, залежить від якісного управління місцевими коштами. На нашу думку, проблему управління місцевими бюджетами та взаємодію органів виконавчої влади з громадянським суспільством можна вирішити шляхом запровадження партиципаторного бюджетування в ОТГ.

Я відокремила 7 основних принципів для покращення функціонування управлінської діяльності на місцях територіальної громади:

1. Систематичний пошук інвесторів та партнерів міста для проведення колаборацій та отримання фінансових дотацій;
2. Постійна участь у грантах, як можливість додаткового забезпечення;
3. Розвиток місць дозвілля та створення нових робочих місць для малого бізнесу;
4. Підтримка комунальних підприємств;
5. Проведення фестивалів, як можливості для залучення нових туристів;
6. Підтримка туристичного потоку в місто;
7. Прислухання до думки мешканців ОТГ.

Таким чином, у даній магістерській роботі проведено дослідження теоретичних елементів та практичних аспектів управління Тростянецькою міською об'єднаною територіальною громадою, а також розроблено пропозиції та запропоновано щодо покращення її діяльності на основі системи місцевого управління. Він реалізується в кількох напрямках, до яких належать питання вдосконалення управління та вирішення питань комунального господарства. Водночас, відсутність практик у сфері ефективної взаємодії влади та громадянського суспільства зумовлює пошук та розробку нових підходів до управління в регіонах. Також актуальною залишається проблема відсутності методичного інструментарію, який би став основою для

успішного впровадження бюджету участі в територіальних громадах України. Загалом процес об'єднання територіальних громад триває. Ефективне управління змінами, на які спряв процес децентралізації, дозволить залучити громадян до управління територіями на місцевому рівні, використання бюджету участі як сучасного інструменту представницької демократії тощо для сприяння сталому розвитку регіонів та ОТГ зокрема. На цьому етапі дуже важливо оперативно проаналізувати проблеми та помилки, які виникають у процесі реформування, врахувати їх і виправити в майбутньому. Тому подальших досліджень потребує питання сприяння сталому розвитку ОТГ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєв А., Гуд Х., Крутілла К. (2016). Екологічне оподаткування та подвійний дивіденд у децентралізованих юрисдикціях. Екологічна економіка, 122, 90-100. Doi:
2. Теорії місцевого самоврядування як джерело пошуку його моделей майбутнього. Актуальні проблеми державного управління, 1(65), 9-14. Білоус, Ю., & Халхаш, Р. (2018).
3. Аналіз міжнародного досвіду впровадження бюджету участі для розвитку територіальних громад в регіонах України. Вісник ЄНУ імені Володимира Даля, 4(245), 128-133. Бузько І., & Семененко І. (2017).
4. Цільове управління підприємствами для сталого розвитку регіону: питання інституційного забезпечення. Вісник ЄНУ імені Володимира Даля, 6(236), 37-44. Де Ліма, А., і Тоні, Ф. (2018).
5. Енергетичний Левіафан: або як системи управління сланцями США та Бразилії біодизелем не сприяють децентралізації, підзвітності, справедливості та участі суспільства. Європейський журнал сталого розвитку, 7(3), 1-10.
6. Зростання та падіння децентралізації: порівняльний аналіз аргументів і практики в європейських країнах. Європейський журнал політичних досліджень, 38, 193-224.
7. Децентралізація та реформа міського самоврядування: результати соціологічного дослідження серед мешканців територіальних громад, які пройшли процес об'єднання у 2015-2016 роках.
8. Аналітичний світ. (2019). Київський міжнародний інститут соціології. 214 стор. Отримано з: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/387/2019_03_otg_ukr.pdf. Еделенбос Дж., Клок П. та Ван Татенхов Дж. (2009).

15. Ефективна децентралізована фіскальна та екологічна політика: подвійний податок Генрі Джорджа. Екологічна економіка, 65 (3), 569-573. Doi: 10.1016/j.ecolecon.2007.08.004. Мінрегіон. (2019).
16. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування міського самоврядування. Отримано з <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/414/10.06.2019.pdf> Національний інститут стратегічних досліджень. (2015).
17. Самоорганізація та роль уряду: як і чому самоорганізація розвивається в тіні ієрархії? Public Management Review, 18(7), 1063–1084. Недерхенд, М., Клайн, Е.-Х., Ван Дер Стін, М., Ван Твіст, М. (2018).
18. Аналітична доповідь до Щорічного послання Президента України до Верховної Ради України 'Про внутрішні та зовнішні становища України в 2015 році'. Отримано з: http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/POSLANNYA-2015_giper_new-4af35.pdf. Nederhand, M., Bekkers, V., & Voorberg, W. (2016).
19. Місцеве самоврядування в Україні та світі. Цікаві факти. Отримано з http://radaprogram.org/sites/default/files/publications/broshura_misceve_samovryaduvannya_0.pdf Павлюк А., Олійник Д., Баталов О. (2016).
20. Територіальна громада як базова ніша адміністративно-територіального устрою України: проблеми і перспективи реформування: аналітична доповідь. Отримано з: http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/AD-Teritor_alna-gromada-103fe.pdf. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад. (2015).
21. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. Джерело: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF.Reformadetsentralizatsii--odnazkeuchovykhtemzasidanniapredstavnytstvderzhavuchasnytsOBSIeuVidni>. (2019).

- 22.Офіс реформи Кабінету Міністрів України. Отримано з: <https://rdo.in.ua/news/reforma-decentralizaciyi-odna-z-klyuchovyh-tem-zasidannya-predstavnytstv-derzhav-uchasnych-obsye>.Secco, L., Favero,M., Masiero,M. .,& Петтенелла, Д. (2017).
- 23.Невдачі політичної децентралізації в просуванні мережевого управління в лісовому секторі: спостереження з Італії. Політика землекористування 62:79-100. Doi:/10.1016/j.landusepol.2016.11.013 Семененко І., Халгаш Р. та Івченко Ю. (2019).
- 24.Роль міжнародних організацій у сприянні сталому розвитку в регіонах, які постраждали від конфлікту: приклад Луганської області в Україні. Європейський журнал сталого розвитку, 8(2), 21-34. Doi: 10.14207/ejsd.2019.v8n2p21.Шпортюк Н.(2011).
- 25.Адміністративна реформа в Польщі: досвід для України. Стратегія розвитку Луганської області на період до 2020 року. (2016). Отримано з https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/Donbas/RPP/Luhansk-reg-dev-strategy_ENG-14-06-2017.pdf.
- 26.Децентралізація. Отримано 3
[https://decentralization.gov.ua/en/news/11232.ZakonUkrayiny"Prodobrovil'neob'ednannyaterytorialnykhromad"](https://decentralization.gov.ua/en/news/11232.ZakonUkrayiny). (2015). Отримано 3:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.